

Aleš Beran

Základy psaní receptury

(separát pro studenty všeobecného lékařství)

Kód pojišťovny	RECEPT		par. č.
<small>(Údaje platí i pro celý recept (léky, pochůzky, vyšetření a počtem opakování, náhrady a neodlékábní přílohy, atd.)</small>			
Příjmení a jméno			
Číslo pojistěnce			f.
Bydliště (adresa)			
Popl.	Diagnóza ¹	Sk.	Kód
Započ. dopl.		Úhrada	
<i>Rp.</i>			
Popl.	Diagnóza ¹	Sk.	Kód
Započ. dopl.		Úhrada	
<i>Rp.</i>			
Dne:			
<small>razičko poskytovatele, jmenovka, podpis a telefon lékaře</small>		Připravil:	Vydal:

¹ Vychází se z potřeby v případě rozlišení úhrady.

inscriptiō / superscriptiō (nadpis, záhlaví)

nōmen et personālia aegrōī
(údaje o pacientovi)

praescriptiō (předpis)

invocātiō (oslovení = recipe)

ordinātiō /compositiō (složení léku)

subscriptiō (způsob přípravy, množství léku)

signātūra (doporučení k užití)

datum

nōmen et sigillum medicī (jméno lékaře a razítko)

Předepisování HVLP (hromadně vyráběné léčivé přípravky)

I) Invocātiō

Rp. = Recipe (vezmi)

recipere (brát)

II) Praescriptiō

-název HVLP – nom. sg.

-specifikace lékové formy – latinské zkratky: tbl., cps., plv., ung., supp., sol. atp.

-síla přípravku (g) / koncentrace (%) účinné látky v jednotce originálního balení, někdy součástí názvu HVLP

-velikost balení – počet tbl., objem, hmotnost

např.

Rp.

PARALEN 500 por. tbl. 10 x 500 mg

nebo

PARALEN 500 por. tbl. 500 mg x 10 tbl.

nebo

PARALEN 500

por. tbl. 10 x 500 mg

III) Subscrīptiō

-kolik originálních balení: **expeditiō originālis (exp. orig.)** *nebo* dosis originālis (dos. orig.)
tabuletta originālis (Tbl. orig.)

+ počet římskou číslicí a v závorce slovy

-Vyjádření je v akuzativu:

Exp. orig. No. I (unam) = expeditiōnem originālem numerō ūnam
(numerō – abl.: počtem, v počtu)

Exp. orig. No. II (duas) = expeditiōnēs originālēs numerō duās

Dos. orig. No. I (unam) = dosim / dosin originālem numerō ūnam

Dos. orig. No. III (tres) = dosēs originālēs numerō trēs

IV) Signātūra

-D. S. = dā, signā (dētur/dentur, signētur/signentur)

+české instrukce k aplikaci

Příklad:

Kód pojišťovny	RECEPT	poř. č.			
<small>Údaje platné pro celý recept (výše, pohotovost, repetalur a počtem opakování, nářadí a neodkladní péče, atd.)</small>					
Příjmení a jméno					
Číslo pojištění		t.			
Bydliště (adresa)					
Popl.	Diagnóza ¹⁾	Sk.	Kód	Započ.dopl.	Úhrada
<i>Rp.</i> PARALEN 500 por. tbl. 10 x 500 mg Exp. orig. No. IV (quattuor) D.S. 1-1-1 při horečce nad 38°C					
Popl.	Diagnóza ¹⁾	Sk.	Kód	Započ.dopl.	Úhrada
<i>Rp.</i> Repetatur 3x (ter) LETROX 50 POR TBL NOB 100X50RG Exp. orig. No. I (unam) Dne: D.S. 1,0,0					
razičko poskytovatele, jmenovka, podpis a telefon lékaře				Připraveno:	Vydáno:

¹⁾ Vypisuje se pouze v případech vyžádání úhrady.

= at¹ je opakováno 3x;
tzn. pacient může recept použít
celkem 3x; má-li ovšem zájem
a nenastane-li problém
s expirací, může odebrat
tři balení najednou;
opakovacího receptu se užívá
u dlouhodobě užívaných léků
(např. antikoncepce)

Předepisování HVLP obsahující omamné a psychotropní látky

-Předepisuje se na formulář s modrým pruhem.

-Dle starší vyhlášky bylo třeba vypsát množství omamné nebo psychotropní látky v jedné dávce a následně vypsát celým slovem do závorky, dnes to už není závazné.

Kód pojistovny	RECEPT	poř. č.			
<small>(Údaje platné pro celý recept (výpis, pohotovost, repatriace a pořízení zdravotní, zubní a neozdravné péče, atd.)</small>					
Příjmení a jméno					
Číslo pojistěnce		t.			
Bydliště (adresa)					
Popl.	Diagnóza ¹	Sk.	Kód	Započ.dopl.	Úhrada
<i>Rp.</i> Dolsin inj. sol. á 0,05 (centigrammata quinque) Amp. orig. No. XX (viginti) D.S. pro medico					
Popl.	Diagnóza ¹	Sk.	Kód	Započ.dopl.	Úhrada
<i>Rp.</i> Dolsin inj. sol. 10 x 2 ml / 50mg Exp. orig. No. II (duas) D.S. pro medico					
Dne:					
razičko poskytovatele, jmenovka, podpis a telefon lékaře			Připravil:	Vydal:	
<small>¹ Vypíše se povinně v případech zvláštní úhrady.</small>					

←dříve

= *Ampullās originālēs numerō vīgintī*
- nebo též *ad man. med.* = *ad manūs medicī*

←dnes

- nebo též *ad man. med.*¹

Předepisování individuálně připravovaných (magistraliter) léčivých přípravků (IPLP)

-Menší část receptur, ale stále se udržují zejména v dermatologii, oftalmologii, otorhinolaryngologii, pediatrii.

I) invocātiō

-Rp. = HVLP

II) praescriptiō

-druhy látek:

remedium cardināle (základní účinná látka)

remedium adiūvāns (látka pomocná)

remedium corrigēns (látka upravující chuť a vůni přípravku)

remedium constituēns /vehiculum (látka nosná)

¹ Píše se např. u injekcí (pacient si může lék vyzvednout, ale sám si jej neaplikuje) nebo u léčiv, která jsou odebírána na oddělení.

-Látky se uvádějí vždy v latinské podobě v **gen. sg. s velkým písmenem na začátku**.
 -Množství látek se udává **automaticky v gramech** bez psaní značky g, píše se arabskými číslicemi s přesností alespoň na **jedno desetinné místo**, píše se vpravo.

-Často se užívá těchto zkratek:

zkratka/ předložka	celý výraz	česky	příklad	to znamená
aa	ana partēs aequālēs	po stejných částech	Rp. Acidi salicylici Resorcini aa 2,0	=2g kyseliny salicylové =2g resorcinu
ad	ad	(doplň) do	Rp. Acidi salicylici Resorcini aa 2,0 Spir. dil. ad 100,0	používá se pro doplnění vehikula do určitého množství, tj. do množství celkové váhy léku; =ředěný líh bude mít 96 g; =spīritūs dīlūtī
aa ad	ana partēs aequālēs ad	(doplň) po stejných částech do	Rp. Acidi salicylici 0,6 Zinci oxydati Talci aa ad 30,0	0,6 g kyseliny salicylové je doplněno do 30 g oxidem zinečnatým a mastkem (křemičitan hořečnatý), jejich podíl 1:1.
q.s.	quantum satis	kolik stačí, kolik je třeba	Rp. Paracetamoli 0,5 Cacao olei q.s. ut f. supp. pro adultis	=kakaového másla, kolik je třeba na výrobu čípků pro dospělé; v situacích, kdy lékař neodhadne, kolik látky je třeba, protože to záleží na technologickém postupu při výrobě v lékárně ²

III) Subscrīptiō

-pokyn k přípravě za účelem vzniku lékové formy

-nejčastěji se používá zkratka **M.f. + zkratka lékové formy (nom.!)**

M.f. ung. = Miscē fiat unguentum. (Míchej, aby vznikla mast.)

M.f. oculoguttae. = Miscē fiant oculoguttae. (Míchej, aby vznikly oční kapky.)

-další případné pokyny (na stejném řádku):

-Sterilisetur (nebo zkr. *Steril.* / *Sterilis.*) /sterilisētur/ (Ať je sterilizováno)

-Filtrā /filtrā/ (Filtruj)

-D. ad.../dā ad.../; např. da ad ollam (dej do kelímku)

– požadavek na způsob expedice lékové formy³ (viz tabulka dále)

² U čípků často doplňováno formulací *ut f. supp.* (=ut fiant suppositōria) – v tomto případě v subskripci bude chybět formulace *M. f. supp.* (viz dále). Množství užitého materiálu přirozeně podmiňuje skutečnost, zda se jedná o čípky pro děti či dospělé. Tuto skutečnost můžeme vyjádřit: *q.s. ut f. supp. pro inf. / pro adult. (prō infantibus / prō adultis).*

³ Např. kapky do očí je třeba vydat v lahvičce opatřené kapátkem.

	zkratka	ak.	(nom.sg.)	česky
D. ad	caps.	capsulās	capsula, ae. f.	do kapslí
	caps. gelat.	capsulās gelatīnōsās	capsula gelatīnōsa	do želatinových tobolek
	oll.	ollam	olla, ae, f.	do kelímku
	lag.	lagoenam	lagoena, ae, f.	láhev
	sacc.	saccōs	saccus, ī, m.	do sáčků
	sac. papyr.	saccum papyrāceum	saccus papyrāceus	do papírového sáčku
	scat.	scatulam	scatula, ae, f.	do krabičky
	vit.	vitrum	vitrum, ī, n.	do láhve, skla
	vit. ampl.	vitrum amplum	vitrum amplum	do širokohrdlé láhve
	vit. c. col. ampl.	vitrum cum collō amplō	vitrum cum collō amplō	do širokohrdlé láhve
	vit. flav.	vitrum flāvum	vitrum flāvum	do žluté láhve
	vit. fusc.	vitrum fuscum	vitrum fuscum	do hnědé láhve
	vit. gutt.	vitrum guttātōrium	vitrum guttātōrium	do kapací lahvičky

-počet žádaných jednotek dělených lékových forem (např. tobolek, čípků):

a) dispenzovaná forma

b) dividovaná forma

a) dispenzovaná forma: v preskripci se látky vyjádří v množství jednotky lékové formy a v subskripci je pokyn: **D.t.dos. = Dā tālēs dōsēs... (Dej takových dávek...)**.

b) dividovaná forma: v preskripci je množství látek vyjádřeno v celkovém množství a v subskripci následuje pokyn rozdělit celkové množství na určitý počet jednotek:

Div. in dos. aeq. = Dīvide in dosēs aequālēs (ak.!)... (Rozděl na stejné dávky...)

dispenzovaná forma	dividovaná forma	poznámky
Rp. Natrii chloridi 3,5 Kalii chloridi 1,5 Natrii citratis 2,9 Glucosi sicci 20,0 M.f. pulv. D.t.dos. No. XX (viginti) ad sacc.	Rp. Natrii chloridi 70,0 Kalii chloridi 30,0 Natrii citratis 58,0 Glucosi sicci 400,0 M.f.pulv. Div. in dos. aeq. No. XX (viginti) ad sacc.	natrii chloridum = chlorid sodný kalii chloridum = chlorid draselný natrii citrās = citronan sodný glucosum siccum = glukóza (suchá) miscē fiat pulvis

IV) Signātūra

-D.S. + česky psaný aplikační pokyn

-v případě potřeby doplněno dalšími zkratkami (na stejném nebo dalším řádku):

S.c.f. = signā cum formulā (vydej s opisem receptu) → příkaz, aby lékárník opsal složení přípravku na jeho etiketu

S.s.n. = signā suō nōmine (označ svým názvem) → příkaz, aby lékárník označil přípravek svým tradičním názvem, jako je třeba *tekutý pudr*

S.s.v. = sub signō venēnī (pod označením „Jed“⁴) → příkaz, aby lékárník označil přípravek slovem „Jed“⁴

⁴ např. u očních kapek s atropinem

Kód pojišťovny	RECEPT		poř. č.
<small>(Údaje platné pro celý recept (výpis, pohotovost, repozitár a po něm opakování), nutná u neodkladné péči, atd.)</small>			
Příjmení a jméno			
Číslo pojistěnce			f.
Bydliště (adresa)			
Popl.	Diagnóza ¹	Sk.	Kód
			Započ.dopl.
			Úhrada

Rp. Natrii carbonici 0,5
Glycerini
Aquae dest. aa ad 10,0
M. f. sol.
D.S. Ušní kapky

Popl.	Diagnóza ¹	Sk.	Kód
			Započ.dopl.
			Úhrada

Rp. Acidi salicylici 0,5
Ol. jecoris aselli 1,0
Vaselini albi ad 100,0
M.f.ung.
Dne: D.S. Zevně

nařízko poskytovatele,
jmenovka, podpis a telefon lékaře

Připravil:	Vyčítal:
------------	----------

¹ Vypisuje se povinně v případě zjištěné úhrady.

natrium carbonicum = uhlíčan sodný – 0,5g
glycerinum = glycerin – 4,75g
= aquae dēstīllātae, dest. voda = 4,75g
= miscē fiat solūtiō
= dā, signā

= oleī jecoris aselli (olej z rybích jater);
(jecur, oris, n. – játra, asellus, ī, m. – treska);
vaselinum album – bílá vazelína
= miscē fiat unguentum

Kód pojišťovny	RECEPT		poř. č.
<small>(Údaje platné pro celý recept (výpis, pohotovost, repozitár a po něm opakování), nutná u neodkladné péči, atd.)</small>			
Příjmení a jméno			
Číslo pojistěnce			f.
Bydliště (adresa)			
Popl.	Diagnóza ¹	Sk.	Kód
			Započ.dopl.
			Úhrada

Rp. Anisi etherolei 1,0
Amonii chloridi 1,5
Ethanoli 96% 20,0
Aquae purificatae ad 50,0
M.f.sol. D. ad vitr. gutt.
D. S. 3x denně 40 kapek do vlažného oslazeného čaje

Popl.	Diagnóza ¹	Sk.	Kód
			Započ.dopl.
			Úhrada

Rp.

Dne:

nařízko poskytovatele,
jmenovka, podpis a telefon lékaře

Připravil:	Vyčítal:
------------	----------

¹ Vypisuje se povinně v případě zjištěné úhrady.

anīš etheroleum
ammonii chloridum = chlorid amonný

aqua pūrificāta = čistěná voda
dā ad vitrum guttātōrium

Předepisování IPLP obsahující omamné a psychotropní látky -stejně jako HVLP již nemusí být číslovka rozepisována slovem

Kód zdravotní pojišťovny		Recept na léčivé přípravky obsahující omamné látky sk I a psychotropní látky sk II	
Příjmení a jméno			
Identifikační číslo pojištěnce		Datum narození	
Adresa			
Rp.			Úhrada pojišťovnou Kč
Morphini hydrochloridi trihydrici	0,015		
Atropini sulfatis monohydrici	0,0005		
Cacao olei	q.s. ut f. supp.		
D.t.dos. No. XX (viginti)			
D. S. Při velmi silných bolestech zavést do konečniku, max. 4x denně			
Datum	Razítko poskytovatele "Jmenovku" a podpis předepisujícího lékaře "jestliže poskytovatelem je právnická osoba		Celkem Kč
	Připravil	Vydal	Poř.č.

morphinī hydrochloridum trihydricum
 atropinī sulfās monohydricus
 Cacao – nesklonné, quantum satis ut fiant suppositōria

Seznam sloves (uvedeny jen užívané tvary)

infinitiv	1.os. sg.	imperativ	konjunktiv	česky (infinitiv)
dare	dō	dā	dētur, dentur	dát
dīvidere	dīvidō	dīvide		rozdělovat
fieri	fiō		fīat, fīant	stát se, vzniknout
filtrāre	filtrō	filtrā		filtrovat
miscēre	miscēō	miscē		míchat
recipere	recipiō	recipe		brát
repetere	repetō	(repete)	repetātur	opakovat
signāre	signō	signā	signētur, signentur	označovat
sterilisāre	sterilisō		sterilisētur	sterilizovat

Seznam použitých zkratk

zkratka	celým slovem	česky
aa	ana partēs aequālēs	po stejných částech
ad. man. med.	ad manūs medicī	do rukou lékaře
amp.	ampulla	ampulka
c.	cum	s
cps.	capsula	tobolka
dil.	dīlūtus	zředěný
dos. orig.	dosis originālis	originální dávka
D.S.	dā, signā dētur, signētur dentur, signentur	dej, označ ať je dán/-a/-o, ať je označen/-a/-o ať jsou dáni/-y/-a, ať jsou označeni/-y/-a
D.t.dos.	dā tālēs dosēs	dej takových dávek
Div. in dos. aeq.	dīvide in dosēs aequālēs	rozděl na stejné dávky
exp. orig.	expeditiō originālis	originální balení
flm.	fīlmō obductus (film-coated)	potahovaný
ol.	oleum	olej
past.	pasta	pasta
por.	perorālis	ústní
p(u)lv.	pulvis / pulverēs	prášek / prášky
plv. adsp.	pulvis adspersōrius	zásyp
pro adult.	prō adultīs	pro dospělé
pro inf.	prō īnfantibus	pro děti
q.s.	quantum satis	kolik stačí, kolik je třeba
S.	signā signētur signentur	označ ať je označen/-a/-o ať jsou označeni/-y/-a
S.c.f.	signā cum formulā	vydej s opisem receptu
sir.	sirupus	sirup
sol.	solūtiō	roztok
spir.	spīritus	líh
S.s.n.	signā suō nōmine	označ svým jménem
S.s.v.	sub signō venēnī	pod označením „Jed“
Steril./Sterilis.	sterilisētur	ať je sterilizováno
supp.	suppositōrium /suppositōria	čípek / čípky
tbl.	tab(u)lettae	tablety
tbl. orig.	tab(u)letta originālis	originální tableta
ung.	unguentum	mast
ut f.	ut fiat ut fiant	aby vznikl/-a/-o, aby vznikli/-y/-a

Přehled číslovek (výběr)

	základní	číselná adverbia		základní
1	ūnus, a, um	semel	30	trīgintā
2	duo, duae, duo	bis	40	quadrāgintā
3	trēs, tria	ter	50	quīnquāgintā
4	quattuor	quater	60	sexāgintā
5	quīnque	quīnquiēs	70	septuāgintā
6	sex		80	octōgintā
7	septem		90	nonāgintā
8	octō		100	centum
9	novem			
10	decem			
11	ūndecim			
12	doudecim			
13	trēdecim			
14	quattuordecim			
15	quīndecim			
16	sēdecim			
17	septendecim			
18	duodēvīgintī			
19	ūndēvīgintī			
20	vīgintī			

	M	F	N
nom.	ūnus	ūna	ūnum
gen.	ūnīus	ūnīus	ūnīus
ak.	ūnum	ūnam	ūnum
abl.	ūnō	ūnā	ūnō

	M	F	N
nom.	duo	duae	duo
gen.	duōrum	duārum	duōrum
ak.	duōs / duo	duās	duo
abl.	duōbus	duābus	duōbus

	M	F	N
nom.	trēs	trēs	tria
gen.	trium	trium	trium
ak.	trēs	trēs	tria
abl.	tribus	tribus	tribus

Cvičení:

HVLP

1) Předepište PANADOL potahované tablety (PANADOL[®], por. tbl. flm. 10x 500mg). Pacient potřebuje jedno balení a bude užívat ráno a večer 1 tabletu.

2) Předepište DOLMINA injekce (DOLMINA[®] INJ, inj. sol. 5 x 3ml / 75mg). Jsou potřeba tři balení. Určeno do rukou lékaře.

IPLP

3) Předepište dvacet tvrdých želatinových tobolek (nom.sg. *capsula gelatinosa dura*, zkr. *caps. gelat. dur.*) anti diarrhoické a spasmolytické směsi se suchým rulíkovým extraktem 20 mg (*Belladonnae folii extractum siccum normatum*), kodeinem 30 mg (*Codeini hydrogenphosphas*, gen. –*atis*) a uhličitánem vápenatým 400mg (*calcium carbonicum*) – hodnoty jsou pro jednu tobolku. Vehikulem je hmota na vytvoření tobolek (*massa pro capsulis*) v dostatečném množství. Smícháním výše zmíněných látek vznikne prášek, který dejte do vytvořených tobolek. Doporučte užívat 3x denně jednu tobolku při průjmu.

4) Předepište acidum pro léčbu žaludeční achylie obsahující 2g 10% kyseliny chlorovodíkové (*Acidum hydrochloridum 10%*), 0,1 g práškového pepsinu (*Pepsini pulvis*) a k úpravě chuti 40 g pomerančového sirupu (*Sirupus aurantii*), doplnit destilovanou vodou (*Aqua destillata*) na 200g. Smícháním všech látek vznikne roztok. Vydejte v lahvičce (*lagoena*, zkr. *lag.*) Doporučte užívat 3x denně jednu lžici při jídle, po jídle pak vždy vyčistit zuby nebo vypláchnout roztokem jedlé sody.

5) Předepište oční kapky na rozšíření zornic (mydriaticum), obsahující 75 mg atropinu (*Atropini sulfas*, gen. *sulfatis*), který doplňte čištěnou vodou (*Aqua purificata*)⁵ do celkového množství 10 g. Smícháním vzniknou oční kapky (*oculoguttae*), které je třeba sterilizovat. Vydejte v lahvičce opatřené kapátkem a doporučte kapat do oka 2x denně po jedné kapce. Léčivo je jedovaté!

⁵ Synonymum k *aqua destillata*.

Kód pojišťovny	RECEPT		poř. č.
<small>(Údaje plnění pro celý recept (výška, pohybovací, respirační a požitím opakování, náhrada neodkladné péče, atd.)</small>			
Příjmení a jméno			
Číslo pojištěnce			t.
Bydliště (adresa)			
Popl.	Diagnóza ¹	Sk.	Kód
			Započ. dopl.
			Úhrada

Rp.

Popl.	Diagnóza ¹	Sk.	Kód
			Započ. dopl.
			Úhrada

Rp.

Dne:

razítko poskytovatele,
jmenovka, podpis a telefon lékaře

Připravil:	Vydal:
------------	--------

¹ Vypĺňajú sa postupne v prípade zjistené choroby.

Kód pojišťovny	RECEPT		poř. č.
<small>(Údaje plnění pro celý recept (výška, pohybovací, respirační a požitím opakování, náhrada neodkladné péče, atd.)</small>			
Příjmení a jméno			
Číslo pojištěnce			t.
Bydliště (adresa)			
Popl.	Diagnóza ¹	Sk.	Kód
			Započ. dopl.
			Úhrada

Rp.

Popl.	Diagnóza ¹	Sk.	Kód
			Započ. dopl.
			Úhrada

Rp.

Dne:

razítko poskytovatele,
jmenovka, podpis a telefon lékaře

Připravil:	Vydal:
------------	--------

¹ Vypĺňajú sa postupne v prípade zjistené choroby.

Řešení cvičení:

1)

Rp.
PANADOL®
por. tbl. flm. 10x 500mg
Exp. orig. No. I (unam)
D. S. 1, 0, 1

2)

Rp.
DOLMINA® INJ,
inj. sol. 5 x 3ml / 75mg
Exp. orig. No. III (tres)
D. S. pro medico

3)

Rp.
Belladonnae folii extracti sicci normati 0,02
Codeini hydrogenphosphatis 0,03
Calcii carbonici 0,4
Massae pro capsulis q.s.
M. f. plv.
D. t. dos. No. XX (viginti) ad caps. gelat. dur.
D. S. 3x denně jednu tobolku při průjmu.

4)

Rp.
Acidi hydrogenchloridi 10% 2,0
Pepsini pulveris 0,1
Sirupi aurantii 40,0
Aquae destillatae ad 100,0
M. f. sol. D. ad. lag.
D. S. 3x denně jednu lžici při jídle, po jídle pak vždy vyčistit zuby nebo vypláchnout roztokem jedlé sody

5)

Rp.
Atropini sulfatis 0,075
Aquae purificatae ad 10,0
M. f. oculoguttae Sterilis. D. ad. vitr. gutt.
D. S. 2x denně po jedné kapce do oka
S.s.v.

